

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Deputații sinodali și scólele române gr. or. din arhidieceșă.

(Doi articoli).

Dela un amic al fôiei nôstre primim următoarele:

I.

Nația, care în mijlocul neoldichnitelor ocupațiuni politice, mai are încă ore-care dosă de activitate, îndreptată spre templele sciinței, va avea viitor. Vom lucra deci totdeuna cu zel și cu ardore în tôte circumstanțele, pentru instrucțiunea și educațiunea poporului nostru, ȳicea dl C. Esarcu în anul 1866.

Intre afacerile bisericesci-scolare și fundatiionale, cu cari se vor ocupa deputații sinodului nostru arhidieceșan în anul acesta și în cei viitori, vor trebui negreșit agendele scolare considerate în mod mai deosebit.

Scie-se, cu durere, că scólele nôstre sunt amenințate și mulți dintre învățătorii nostri alungați din posturile lor.

Asupra acestei nefericite întâmplări, prin care, dacă curentul politic de astăzi va mai avea vieță, scólele vor fi tot mai amenințate, d-nii deputați sinodali trebuiesc să aibă tótă atențiunea, ca să susțină și să apere scólele și învățătorii nostri cu diplome, cari îi posedem.

Să mai scie, că trecutul este busola viitorului, de acesta găsim necesar să facem o reprivire fugitivă asupra lucrărilor sinódelor arhidieceșane din anii trecuți, mai cu samă cu privire la scólele lipsite și la calificațiunea corespunđătoare legii a învățătorilor.

Răfoind protocoalele sinódelor nôstre arhidieceșane dele a. 1850—1864 și 1869 încóce, aflăm multe dispozițiuni bune, privitoare la scólele nôstre. Protocolul sinodului din anul 1850 tractează: Scólele să se pună în stare bună, să se înființeze scóle nouă, unde

nu se află, și pentru scólele unde este poporul sêrac, să se facă colecte. Inspectorii preste scóle să fie protopopii.

În anul 1862 la adunarea generală a Asociațiunii transilvane pentru cultura poporului român, ținută în Brașov, s'a fost dezvoltat o idee: să se formeze scóle naționale sub scutul Asociațiunii transilvane. ȳiarele române au îmbrățișat această idee. Marele Andreiu Șaguna prevădend în viitor, s'a întrepus contra acestei idei. El prin cercularul seu din 26 August Nr. 657/1862 sfătuiesce poporul seu: „Scólele atingend cultura națională, fii și membrii bisericeii nôstre au să îngrigescă de crescerea morală-religiôsă-națională a tineretului nostru. Aceia, cari vor scóle naționale fără caracter confesional, se află în idee greșită și le vor perde.”

Românii gr. or. din arhidieceșă dela 1868 încóce organizându-se și lucrându pentru biserică, scólă și fundatiuni în constituțiunea bisericeii nôstre, după „Statutul organic” deși au trebuit, ca toți începătorii să se împedece, totuși putem ȳice, că au înaintat. Arhidieceșă română gr. or. a Transilvaniei s'a organizat atât în cele ale bisericeii, cât și în cele ale scólor și fundatiunilor ei.

S'a creat regulamente și normative pentru parochii, pentru scóle, pentru administrarea fundatiunilor, regulamente pentru alegerea deputaților sinodali și a protopopilor și s'a înființat și un fond pentru pensionarea preoților nostri. Arhidieceșă are astăzi 24 fundatiuni, cari au capitalul preste un milion.

La anul 1864 erau numai 8 fundatiuni. fondul catedralei, fondul pantazian, fondul bisericeilor sêrace, fondul pedagogic-teologic, fondul seminarial, fondul tipografiei, fondul episcopiei și fondul dascăliilor sêraci. Ađi între cele 24 fundatiuni acesta unicul este pentru învățătorii sêraci. Acest fond s'a înființat precum arată istoricul fondurilor din anul 1883, la 25 Martiu 1856, de nemuri-

torul Andreiu Șaguna cu 100 fl. Scopul este: a se da ajutor scólor române gr. or. sêrace.

Capitalul acestui fond a crescut foarte modest. Alte fundatiuni au preste 200,000 fl., acesta are abia preste 60,000 fl. De 38 de ani de când s'a înființat, dacă se orânduia și la acest fond un disc și alte contribuiri, el ar avea ađi o jumătate de milion și se putea ajutara unii învățătorii sêraci. Dar ceea-ce nu s'a făcut, bine ar fi să se facă acum.

Trebuie să recunoscem, că am propășit mult din an în an, însă n'am avut destulă precauțiune pentru scóle, dovadă, că n'am mărit fondul lor. Ađi cer dela Ven. consistoriu ajutóre sute de comune bisericesci lipsite și nu e posibilitate să se satisfacă cererilor lor.

Dacă cine-va doresce să afle dispozițiunile luate asupra scólor, va trebui să compareze rapórtel Ven. consistoriu și lucrările comisunilor scolare sinodale, an de an, ca să vadă progresul.

Sinodul arhidieceșan încă din a. 1870 sub pct 9 dispune: „Să se ia tôte măsurile necesare, ca în comunele bisericesci, unde nu se află scólă confesională să se înființeze; érá cele ce esistă să se întocmescă amésurat misiunii lor, să li se păstreze caracterul confesional și să se îmbunătățescă salariile învățătorilor. Protocoalele sinódelor din anii 1873—1874 ne arată cum se urmăzează acest scop.

Dispozițiuni bune a fost acestea, însă nu se puteau esecuta, că nu erau mijlôce, și pentru aceea vedem că la anul 1873 să hotărăse a se da din fundatiuni un mic ajutor pentru scólele sêrace, de 3000 fl. Tot în acest an arată Ven. consistoriu, că în 972 comune bisericesci erau 835 scóle confesionale cu 903 învățători, dintre cari 559 suplenți. În acest an s'a făcut și normativul pentru scólele române gr. or. din arhidieceșă.

În anii următori 1876, 1877 1878, se pare a se interesa comisuniile scolare de scóle mai mult, însă n'am aflat

dispozițiuni deosebite nici pentru a se mări salariile învățătorilor și nici pentru a se forma învățători corespunđători.

În anii 1880, 1882 și 1883 referentul nosru (Trombitas) cere stipendii spre a se forma învățători stabiliți și nu clerici, cari după 4—5 ani părăsesc scóla.

Statul însă îngrigindu-se de scópul seu, a prescriș în fiecare an cursuri pentru limba magiară.

Nu trecem cu vederea Reuniunile învățătorilor nostri cari pe acest timp au început a se consolida și recunoscem aceste instituțiuni de foarte folositoare instrucțiunii, metodei și preste tot foarte bune pentru dezvoltarea învățătorilor nostri.

Revista politică.

Mórtea bătrânului Kossuth a dat material de discutat și presei puterilor străine. Intre țêrile, în care s'a manifestat mai multă pietate pentru Kossuth este în primul loc Italia, unde a petrecut ex-governorul în esiliu. Scirile din Turin anunță, că și regele Umberto al Italiei a încredințat pe prefect să esprime condolențe familiei lui Kossuth.

Urmézează apoi Anglia, unde Kossuth a trăit mai mult timp, îndată-ce a părășit Ungaria, în urma înfrângerii trupelor revoluționare. O parte a presei îi dedică articlii frumoși, vorbind despre acțiunea lui în Anglia, și puterea oratorică. ȳiarele „Times”, „Morning Post” și „Daily Telegraph” aduc amênunte interesante despre entusiasmul pentru „mântuirea patriei” cum vorbia Kossuth.

În urma măsurilor severe luate de autoritățile civile și militare, în urma apelurilor studenților universitari și a deputaților independentiști, dar mai vêrtos în urma telegramel fiiilor lui Kossuth publicul din Budapeșta s'a liniștit și demonstrațiunile au încetat. Nu se scie însă, dacă ele nu vor isbucni din nou, după-ce Kossuth va

FOIȚA.

POESII.

Radu și Dora.

— Fantasic. —

Ca crăiasa din poveste
Tu îi pari frumôsă, blândă,
Când — fulgerătoare veste —
Te apropii suridendă.

Te așezi de el aprópe
Îi iei mâna'ntr'ale tale,
Și, ca ruga'ti să nu'i scape,
Îi vorbești cu-atâta jale!...

Îi înșiri la vorbe multe, —
Tôte dragi deși duióse —
Doră vre-ar să te-asculte
A lui inimă pióșă.

Ba, cređendu-te departe,
Te apropii și mai tare

De închei povestea'n parte
Cu o dulce sărutare...

El sfios, ca om cu minte
Nici o vorbă nu mai spune,
Semn al dragostei ferbinte,
Ce'ntr'ei voi acum se pune.....

* * *

Imbrăcați în haină scumpă,
Haina dragostei nebune,
Ca legarea nu se rumpă
Ei se duc să se cunune.

Braț la braț o iau spre valea
Cu poiana tăinuită,
Dar atât de lungă-i calea
Și atât de nesfârșită..

Câte odată prea arare;
Vr'un drumeț să opresce'n cale
De se uită cu mirare,
Pe când ei să perd în vale;

Par'o-ar ȳice! „Dómne bine
Le mai stă amândurora!”

În poiana cu sulfine
Întră Radu și cu Dora;

Și cuprinși de dorul grabnic
Al legărei pe vecie,
Se desprind și nebnatec
Ei să pierd prin tufarie:

Au cređut, că nime'n lume
E mai bine să nu știe
De-a lor dragoste, nici nume,
De-a lor simplă cununie!

Ș'au ales, pentru aceste,
Lunca verde tăinuită,
Prezum fătul din poveste
Precum cu-a sa iubită...

Printre crengel' nverđite
Luna rađeleși avêntă;
Două inimi îndrăgite
Dor de vieță vecinic cântă.

Ioan V. Simionescu.

Două strofe.

Din para focului străin
Rêsar dorinți pizmașe
Ș'atât de mulți li se inchin
Cu inimi pătimașe!...

De-ce pe fruntea tuturor.

Atâta rêutate?
Lăsați pământul roditor
În sfânta libertate

Bucuresci.

Ioan V. Simionescu.

Farmecul luminei.

Tempestatea se rêsibună; sus în galbena
[splendóre
Dintre negurile dese ride vâpăiosul sóre.
Și de rađe sêgetată ér zimbesce ori-ce plântă,
Ceriul străbătând în cercuri, cântăreții blândi
[s'avêntă,
Prin resfrângerii sunătoare vechii codri le
[respund

Însă eu nălțimi lucioșe cu'n cântății ochi
[pătrund,
Tresărind d'atâta farmec primăvara mă deș-
[têptă
Și spre calea fericirii parcă éráși ea mên-
[dréptă
Căci aud ca și o voce'ncet din freamătul
[cel lin,
Ca uitând, de greul vieții să reincep un
[traiu senin.

Jurecuiți (Bucovina).

T. Bocancea.

fi adus la Budapesta. Consulul austro-ungar a încunoscîntat pe familia lui Kossuth, că ministrul de externe a conces transportarea osămintelor preste teritoriul austriac. Foile kossuthiste înregistră cu multă satisfacțiune, că dintre fii lui Kossuth cel mai mare va veni în Ungaria și va lua parte activă la luptele politice.

* * *

În timpul din urmă se pörtă în România lupte de partid foarte vehemente, așa că în mai multe rënduri s'au întemplat demonstrațiuni de stradă. Liberalii au ținut mai multe întruniri, unde s'a luat cuvântul contra guvernului. Lucrurile au mers așa de departe, încât era plănuită o demonstrație la palat. Dep. Fleva a fost în urmă primit în audiență mai lungă de regele Carol și în urma acesteia spiritele s'au mai liniștit.

În provincie, pe la sate încă se fac mișcări și chiar rescôle țărănesci, cari de regulă au urmări de tot regretabile.

Se vorbește și despre o coaliție a tuturor partidelor din opozițiune pentru a scurta cât mai tare domnia guvernului actual.

Guvernul se presentă de altfel tare; în senat dispune de o mare majoritate, care e și mai mare în camera deputaților. În timpul relativ scurt, de când e la putere, a adus multe proiecte folositoare și mai vortos în ceea ce privește scôla și biserica s'au făcut reforme radicale.

* * *

Scirile despre o limitare a înarmării puterilor europene încep erăși să circuleze. Diarului „Times“ i-se anunță din Paris, că regele Danemarcei, primind în audiență pe un bărbat de stat spaniol, a declarat, că speră, că Europa în curënd se apuce pe calea cea adevărată, care duce la limitarea înarmărilor. Țarul rusesc e gata a face spre scopul acesta tot ce e posibil. Cu împăratul german însă n'a vorbit încă despre această cestiune. Regele Italiei de sigur, că nu va fi contra, deore-ce Italia geme sub deficite. Spania prin apropierea ei de Francia dovedesce, că dorește numai pacea. Regele Danemarcei e convins, că Rusia, Austro-Ungaria, Spania și Italia voiesc să-și vadă ușurate sarcinile, care apasă pe toate statele.

* * *

Gladstone a îndreptat o scrisore către alegătorii sei din Midlothian, în care le dîce, că nu-și depune mandatul de deputat și până când îi vor concede puterile, va lupta pentru cauza partidei liberale. Funcțiunea sa de ministru-președinte a depus-o, avënd aceleași vederi politice, pe cari le-a avut și în decursul presidenției. Gladstone e deplin convins, că până când nu li se va satisface pretensiunilor irlandesilor, până atunci regatul engles nu-și va ajunge culmea unității și a puterii și onôrea englesă nu va fi curățită de cea mai întunecată pată istorică, care o are.

* * *

Convenția monarchiei noastre cu România este apreciată de „Fremdenblatt“, organul ministeriului de externe în acest chip:

În interesul imperiului nostru ca și în al României, este ca aceea favorabilă decisiune să se ia și în parlamentele noastre. Convenția ne garantăză participarea la toate reducerile vamale, pe care Germania le-a asigurat în România. Industria noastră scapă prin această de pericolul, de a-și vedea produsele ei îngreuiate cu tace diferențiale de vamă. Concertul puterilor contractante europene, care s'au introdus sub auspicii atât de bune cu uoua eră a tratatelor, obține prin convențiunea cu România o întărire binevenită atât pentru noi cât și pentru România.

Noutăți.

Comisari pentru esamenele de maturitate la gimn. nostru român din Brașov a fost numit din partea guvernului dl Tégla s Gábor direct. scôlelor sup. reale de stat din Deva; ér pentru cel din Blaș și Năsënd dl Nicolau Putnoky dir. gim. de stat în Lugos, pentru cel din Beiuș dl Ignatiu Veress direct. gimn. de stat din Sibiu.

Alegerea episcopilor de Buzeu și Argeș. Cetim în „Țara“ de Marți: Ađi s'a întrunit marele colegiu electoral pentru alegerea episcopilor de Argeș și Buzeu.

Adunarea a fost presidată de I. P. S. S. metropolitanul primat.

Au respuns la apelul nominal 230 alegători.

S'a pus la vot alegerea episcopului de Buzeu și a fost ales arhiepiscopul Dionisie Climescu Craioveanu cu 97 voturi.

După aceea s'a procedat la alegerea episcopului de Argeș și arhiepiscopul Gerasim Pitișteanu a fost ales cu majoritatea de 145 voturi.

Pentru alegerile sinodale în diecesa Caransebeșului s'au adus următoarele hotăriri în ședința plenară a consistorului diecesan din Caransebeș, ținută în Caransebeș în 7/19 Martiu a. c.: Publicațiunile în biserici pentru alegerile deputaților sinodali au să facă în 20 Martiu v.; alegerile deputaților din cler se vor ținé în 25 Martiu, ale celor mireni în 27 Martiu v. éră scrutiniul în 3 Aprilie v. a. c. S'au denumit apoi comisarii consistoriali preșeci și mireni pentru cercurile electorale.

Sporirea armatei române. La 1 Aprilie se vor crea cinci noué companii de artilerie de asediu. Tot la această dată escadronele teritoriale din Dobrogea vor fi transformate în escadrone permanente.

Agitație contra operei regesci. „Magy. Hirl.“ aduce scirea, că după-ce pe opera din Bpesta, făcută pe spesele M. Sale, nu s'a arborat stégul negru din incidentul morții lui Kossuth, mai mulți cetățeni de-ai capitalei au hotărît să continue pe cale socială demonstrația începută de tinerime. Ei au compus o „promisiune“, care circulă prin Bpesta, și până acum e subscrisă de vre-o 3000 de cetățeni, în care subscriitorii să légă, că nu vor mai cerceta opera regescă, „care acum de curënd și-a arêtat în mod eclatant simțemintele sale“. Tot odată s'a pornit o mișcare ca să se adune bani pentru a face o „operă națională“.

Dieta. Precum se scie dieta ungară se va întruni erăși Luni pentru a continua cu desbaterea proiectelor bisericesci. Se crede, că pe Mercuri se va putea face votarea.

Scandaluri „patriotice.“ În Sâmbăta Pascilor gregoriane, când se făceau ceremoniile „Invierei“ la biserica catolică din Buda musica svabilor intonă imnul „Gott erhalte.“ Câți-va universitari magiari, cum și mai mulți fruntași „patrioți“ se scandalisară la auđul acestui imn austriac și cerură dela conducătorul muzicei, că în locul lui să cânte mai bine un „Szózat“ Musica însă nu vol, ci cântă mai departe „Gott erhalte.“ De aci urmă scandalul: ceta „patrioților“ începu să insulte musica, ér musicanții luară pietri și aruncară asupra insultătorilor. Se încinse o luptă strajnică, care se termină cu spargerea capetelor câtorva „patrioți“ cari toți o luară la sănătósă. Doi studenți sunt greu răniți.

Numărul oficerilor, cari au luat parte în rêsboie și au prin urmare „medalia de resbel“, din đî în đî scade. La primăvară vor fi avansați cei din urmă locotenenți, cari au această medalie. Chiar și în rangurile mai înalte sunt tot mai rari oficerii, cari au fost în rêsboiu. Deja sunt chiar câți-va coloneli, cari n'au stat nici odată față în față cu inimicul, și unii dintre ei ajung la tómnă să fie înaintași și la rangul de generali. „Medalia de resbel“ devine tot mai rară și în curënd va fi de aflat numai în gradele de șarge mai înalte.

Sămênță de sămênat Ministrul ungueresc de agricultură a dat o ordinațiune către fișpanii comitatelor Maramureș, Odorheiu, Ciuc, Târnava-mică, Treiscaune, Turda, Arieș, Brașov, Caraș-severin și alte 17 comitate pin Ungaria, în care declară, că e gata a pune la dispozițiunea sus điselor comitate anumite sume de bani pentru a procura sămênță (mai ales de cartofi, ovés, trifoiu și luțernă), care se va împărți gratuit între micii economi lipsiți de mijlôce. În schimb, ei vor fi datori, ca în anul următor, dacă recolta va fi bună, să înapoieze aceeași cantitate de sămênță aurităților administrative, pentru-ca acestea să o împartă de asemenea gratuit între alții agricultori sêraci din comitatul respectiv. Sămênța va fi procurată de însuși ministrul și va fi de cea mai alêsă calitate. Fie care fișpan este dator, ca pe basa informațiunilor câștigate prin solgăbirăi, în timp de 10 đile să-i facă cunoscut ministrului că din fiecare soi de sămênță cam câtă cantitate ar fi de lipsă pentru locuitorii din comitatul seu.

Monopolizarea dinamitei. Scirile din Budapesta anunță, că între guvernele diferitelor state europene s'au început negocieri diplomatice cu producțiunea dinamitei să fie monopolizată de diferitele state.

Cronică.

Brad, 12 Martiu, 1894.

Tăierea pădurei gimnasiului român din Brad. — Sinodul protopresbiteral al tractului Zarand. — Societatea de economii și credit „Crișana“.

Fondul gimnasiului român gr. or. din Brad posedă în comuna Mihăleni o avere constatătoare din agrii, móră, crăsmă, case de locuit și o pădure de preste 900 jugere □ pe care a cumpărat-o prevădătorii întemeietorii ai gimnasiului, când au înființat acest institut cultural, cu suma de 19.000 fl. v. a.

Avea chivernisată cu înțelepciune și-a adus rôdele sale. Astfel prin ani 1880 pădurea ceagrôsă de stejara exploatat-o o societate francesă, cu prețul de 12.000 fl. v. a. O sumă binevenită pentru ca din interesele ei să se solvécă decenalele profesorilor. Prin ani 1891 pentru rescumperarea regalului fondul a primit suma de 8000 fl. v. a. care bine chivernisată a făcut posibil ca din interesele ei să se solvécă o nouă putere didactică.

În anul precedat s'a încheiat între reprezentanța gimn. și direcția societății de mine 12 apostoli din Ruda contract relativ la tăierea tuturor lemnelor aflătoare în pădurea numitului fond din drépta Crișului pe un teritor cam de 800 jug. □. Tăierea are să dureze 15 ani. Se vor tăia toate lemnele a căror grosime trece preste 10 dc. la înălțimea pieptului. Pentru aceste lemne numita societate s'a obligat a solvi suma de 35.000 fl. v. a. solvinđi cu ocaziunea aprobării contractului și înmanuarea concesiunei legale.

Concesia cerută dela ministru de agricultură pe calea comisiunei silvanale a comitatului Hunedórei, s'a dat. S'a început totodată stricta îngrijire de plantațiunea și prăsirea pădurei, așa ca pe când cea bătrână va fi tăiată, se prospereze alta tineră și vigorôsă.

Concesia s'a comunicat societății cumpărătoare, care preste câteva đile a solvit fondului gimn. suma stipulată de 35.000 fl. dinpreună cu interesele dela încheierea contractului până la predarea concesiunei.

Astfel capitalul fondului gimn. s'a sporit de nou cu suma pe 35.000 fl. ale cărei interese sunt prea bine venite pentru ca din ele se acopere cotoele cu cari s'au ridicat salariile profesorilor gimnasiali, începënd cu 1 Faur, 1894 fără a se ataca capitalul fundațional. Astfel bunul gimnasial din Mihăleni a reîmprospetat în trei rënduri puterile finanțiare ale fondu-

lui gimn. cu totul în suma de 55.000 fl. v. a. și e speranță, că pe lângă continuă bună îngrijire le va înprospera și în viitor și va asigura existența gimnasiului față de toate calamitățile neprevădute.

În 3/15 Martiu s'a ținut sinodul protopresbiteral al tractului Zarand. Rapôrtele ar servi cea mai bună icônă despre starea acestui protopresbiterat. Publicarea lor însă trece preste marginile permise în o corespondență. Mě mărginesc deci a aminti numai câteva momente principale.

Sinodul a luat cu plăcere spre sciință sporirea poporațiunei tractuale, a celor ce sciu scire și ceti etc. și-a potențiat această plăcere, când i-s'a comunicat poziția bărbătescă ce a luat protopresbiterul față de protopretórele cercului Baia de Criș care prin un simplu indorsament a respins resolvirea unui act oficios, sub pretecest că e scris în limba română Protopresbiterul a remonstrat la oficiul de vice-comite al comitatului Hunedórei, care a îndrumat pe organul seu sulbatern a resolvă acel act scris în limba oficiôsă a bisericiei noastre.

Un îndemn de a nu abđice nu-mai decât de drepturile câștigate, căci până când legea ni-le garantăză și noi le susținem cu sântenie, nu este nimêrui permis se ni le calce în picioré!

Asemenea ne-a căusat plăcere raportul ppresbiterului, din care reese, că în cele mai multe parochii i-a succes ridicarea salariului învățătoresc la minimiul de 300 fl. și astfel existința scôlelor e sigură.

Ne place a spera, că salariile ridicate vor contribui la ocuparea definitivă a posturilor învățătoresci, prin indiviđi devotați causei culturale și prin această se va face un pas spre progres.

S'a făcut amintire și despre fondul de pensiuni arch. Și ér cu plăcere s'a luat spre sciință, că din rôdele lui se împărtaşesc și unii orfani din acest protopresbiterat.

Au fost însă în raport și unele puncte, cari ne pun pe gânduri. Cu deosebire prea puținul zel ce-l arată unele organe față de constituția bisericescă. Nu înțelegem, cum de după timp de 25 de ani din viața constituțională, tot mai sunt indiviđi înteressați, cari nu simțesc necesitate de a constitui la timpul seu organismul de sub conducerea lor și a contribui încâtva la mersul regulat al organismului constituțional, — singurul teren pe care ne putem perfecțiunea a conserva limba, religia și credința strămoșescă!

Să sperăm înse, că cercetarea, ce se va face contra organelor puțin zelose le va împintena în viitor și dimpreună cu ele și pe altele;

Se afia în grădina Zarandului și o societate de ecomii și credit română cu numele „Crișana“, care și a ținut adunarea generală la 21/II. Scopul acesteii instituțiuni naționale este a desvolta simțul de economie în poporul român și a-l scóte din pungile cămătarilor nemiloși.

Începutul modest a fost încoronat de succes. Capitalul social si încrederea publică a crescut an de an, astfel în decursul anului al III de gestiune mișcarea cassei a fost fl. 153,306 cr. 51. Profitul societății a fost 4.428 fl. 34 cr. Din acesta s'a distribuit acționarilor 10% pentru scopuri de binefaceri 200 fl. și anume: fondului studenților morboși dela gimnasiul din Brad 50 fl.; bisericeii gr. or. din Brad 80 fl., bisericeii din Cebea 50 fl. la colecta gimnasului din Blaș 20 fl. ér suma restantă de preste 3000 fl. s'a adaus la fondul de rezervă, care astfel s'a urcat la suma de preste 4000 fl.

Idea de a se transforma această societate într'un institut de credit și economii pe acții a ocupat serios pe

membrii direcțiunii și consiliului administrativ în decursul anului 1893 și probabil îi va mai ocupa, deoțce dela soliditatea unui institut financiar depinde sigura-i dezvoltare. Cu cât sunt bazele mai sigure, cu atât rǒdele pot fi mai binefăcătoare.

Societatea „Crișana” în adunarea generală ordinară și-a făcut și reconstituirea pe noul period de trei ani. Îi dorim prosperare și viață lungă!

Dr. P. O.

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român”

Dela pǒlele Buceciului, Martiu 1884.

On. Redacțiune!

Românul e din fire cam precumpenitor, nu ușor se apucă de ori ce lucru, dar dacă începe la ceva o duce cu statornicie la capăt, cu un cuvânt nu e foc de paie, care ușor se aprinde și ușor se stingea.

Astfel locuitorii din comuna Predeal (Bran), de când s'a regulat terenul instrucțiunii, au avut și ei o biată școlă, care, ce e drept, nu mai putea corespunde recerînțelor unei școle moderne. Era veche, mică și în stare cam rea. — Demult au simțit Predelenii lipsa unei școle nouă, dar pentru una nouă, mai bună, lipsia — nervus rerum — banii. O sută de familii se făcă o școlă spațioasă cu 4—5 odăi, corǐspundătoare recerînțelor moderne — fără parale, având un fonduleț de abia 600—800 fl. s'ar parea aproape imposibil!! De această părere erau convinși și Predelenii și de aici provine, că au tot amânât zidirea școlei celei nouă.

Când însă în anul 1891 inspectorul de școle reg. vizită această școlă și cu un gest de indignare pronunță sentința de mǒrte a vechii școle — Predelenii trebuie să-și vadă de lucru.

Mica comună constatătoare din abia 100 familii, apăsate și îngreunate de sarcinile ȃilei — dar români adevărați, — se apucară în primăvara anului trecut de lucru și cu mari greutate și jertfe ridicară lângă biserica cea mare din Predeal și o școlă nouă — care ați le face Predelenilor mare cinste — grație bunei înțelegeri și unirii, grație capilor comunei, cari își dădură toate silințele ca acest edificiu să fie cât se poate de frumos. —

Școlă să ridică în terminul cel mai scurt și dorința dlui inspector reg. de școle — de a face în Predeal școlă de stat, fu zădărnicită. — Cu drag să uită acum Predelenii la școlă cea nouă, mândrii fiind de opera lor; cu invidie o privesc străinii, întrebându-se, cum o comună așa de săracă a putut să ridice un astfel de edificiu?!

Mândrii deci pentru opera lor, Predelenii, ca să pună coronă zelului și străduințelor lor arangiară în sara de 26 Faur a. c. și o petrecere, al cărei venit fu destinat pentru școlă.

Pe lângă poporenii din comună și alte părți mai luară parte și câteva persoane dintre inteligență, cari într'adevăr rǐmăseră încântate de decurgerea întregii petreceri. Șeranii, talpa satului erau în număr complet și veselia cea mai perfectă era esprimață pe fețele lor. Cu ȃre care mândrie și superioritate își povestea câte unul despre școlă lor cea nouă, spunându-l pe fiecare, cu ce a contribuit.

Petrecerea a decurs cu cea mai mare veselie și însuflețire. Profitul ei moral a fost mare și așa cred tot atât de favorabil va fi și cel material.

M'am depărtat din mijlocul acelei petreceri cu aceea suveniră plăcută că: „Românul, când e vorba de lucru serios și comun își scie ajută și când e vorba de petrecere își scie petrece!!”

Serve fapta aceasta a Predelenilor la mulți de exemplu!

Denfi.

Cestiuni scolare.

Cum trebuie să purcǐdă învățatorul față de defectele și erorile elevilor săi? (acheiere).

Sunt două feluri de erori și anume; erori, cari se comit în contra regulei de clasă, și erori țcari nu au raport decât cu persoana elevului, care le comite; urmǐzǐ dar să fie și două feluri de pedepse.

Dacă un elev face șgomot în timpul lecțiunii, turmentă pe vecinul său și învățatorul îl observă, atunci elevul trebuie admoniat în fața tuturor colegilor săi, așa încât pedepsa să fie un avertisment pentru toți ceilalți elevi. Corecțiunea trebuie administrată la moment, fiind că în cazul acesta pedepsa are să urmeze îndată după abatere; să fie exercitată cu serioșitate, căci această eroră era vǐtǐmătoare pentru ceilalți, împedcându-i în studiile lor și dǐndu-le un rǐu exemplu.

Când vre-un elev va fi cedat orgoliului și gelosiei, când ar fi vorbit de rǐu despre unul din conșcolarii săi, sau a maltratat pe un frate sau o soră a sa mai mică, dacă el va fi lipsit de caritate sau de modestie, învățatorul trebuie să-l ia la o parte făcându-l să simtă greutatea eroră ce o a comis, rǐul ce și face atât lui cât și celorlalți, să-și amintescă la ce datorie a lipsit, la care principiu religios a fost infidel; cu cât faptul va fi mai mare, cu atât învățatorul va căuta să nu fie audiat de nimenea; căci îi va țice învățatorul: „nimenea nu va avea indulgența, ce o am eu pentru tine.” În această convorbire nu se mai represintă învățatorul, ci un păzitor luminat, un părinte întristat și totodată doios; învățatorul trebuie mai mult să sfātuescă decât să certe, mai mult să convingere decât să penalizate.

Astfel de convorbiri vor stabili între învățator și elevi relațiuni secrete, grație cărora acesta va putea ersera o mai mare și mai puternică influență.

Dacă conduita rea trebuie pedepșită, la tot cazul conduita bună trebuie recompensată; căci depărtarea de reu prin suferința ce el causǐzǐ, și apropierea de bine prin fericirea ce el ne procură, este mijlocul cel mai eficace, ce am aflat până acum.

Dar copiii au în genere puțină răbdare; adesea când cunosc, că au meritat o recompensă și nu li s'a dat îndată, sunt dispusi a murmura. Învățatorul va căuta dar pe cât îi va fi posibil a-i satisface pe elevi asupra acestui punct; dar cu toate acestea să nu pǐrdă din vedere a-i pregăti să aștepte cu resignațiune cutare eveniment fericit și meritat, dar care pǒte din vre-o întȃmplare neprevăduță să nu le mai pǐrvină.

Va căuta a descoperi cauza aceste contrarietăți, pentru exemplu: Silințele lor nu au fost pǒte destul de constante, lucrul lor nu cu destulă stǐruință, câința lor nu în destul de profundă etc. și ȃtǐ pentru ce va țice învățatorul, dorințele lor nu au fost realizate.

Învățatorul trebuie să facă mai mult încǐ; el trebuie a obicinui pe elevii (elevele) săi a spera totul dela D-șeu; va întreține necontenit cugetarea acestora spre D-șeu; va întreține în ei sentimentul speranței, fără de a altera pe acela al resignațiunii. —

Trei cugetări sunt, pe cari totdeauna trebuie să le aibă în vedere o inteligență luminată și o inimă drǐptă și pioșă: sunt obligat, trebuie să lucrez în modul acesta, D-șeu voesce astfel.

Elevii (elevele) odată familiarisați cu cugetarea această, misiunea învățatorului va fi implinită; atunci vor suferi cu paciență necazurile acestei viațǐ scurte, și vor spera cu confiență în bunurile unei viațǐ vecinice. —

Rǐșinari în Februarie, 1894.

Moise Frățilă,
învățator.

Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiului.

Distribuire de sǐmințe de trifoiu, și lușernă apoi de surcei nobili (de meri și peri) precum și pădureți (de meri, peri și pruni).

În ședința comitetului central, ținută astǐdi, s'au distribuit între membrii reuniunii în mod gratuit 82 chlg. sǐmințe de trifoiu, 23 chlg. sǐmințe de napi de nutreț și 12 chlg. sǐmințe de lușernă, și anume:

a) Sǐmințe de trifoiu:

Irimie Rǐduț, magistru postal în Avrigh; Ioachim Muntean, Ioan Manta, ambii parochii. Ioan Ivan, notar, toți din Gurariulul; Ioan Bǐnda, paroch, Romul Poșǐ, Achim Coldea, Ioan Cica, Ioan Brancovean, Dan Olariu, Ioan Micu, Simeon Ganea și Nicolae Șiban, toți economi în Roșia-sǐsescă; Alecsǐ Manuil, Petru Ciga, Ioan Voicu, toți economi în Fofeldea; Petru Florian, paroch și Valeriu Florian, preot-învățator, ambii din Racovița; Nicolae Istrate, învățator, Toma Costea, Frangu Constantinescu, Ioan Iordan Cloaje, Marcu Constantinescu și Ioan Branea, economi și Ioan Bobeș, paroch toți din Boița; Ioan Slăvescu, capelan în Mohu; Clemente Nicula, paroch, Pavel Mǐhǐlțan Ioan Moldovan și Nicolae Tatu, toți economi din Slimnic; Ioan Petrișor, paroch în Cornățel; Ioan Popovici, paroch în Sadu. La toți câte un chlg. Ioan Olariu învățator și Toma Alecsǐndru, econom, ambii din Roșia-sǐsescă; Ioan Bonea, paroch, Toma Maniu, econom, ambii din Fofeldea; Avram Acilenescu, notar în Gales; Demetriu Opris, învățator în Sibiel; Dumitru Bǐilă, învățator și Nicolae Opris, capelan, ambii din Șura-mare; Nicolae Moldovan, paroch în Noerich; Emanuil Beșǐ, învățator-director în Poiana; Sergiu Medean, preot în Sebeșul sǐsesc George Dordea, proprietar în Bungard; Nicolae Neamțu, învățator în Seliște și Ioan Voicu, proprietar în Gura-rǐului. La toți câte 2 chlg. Ioan Popescu proprietar în Sibiel; Aron Lupean, funcționar militar în Sibiu; Tovǐrășiei agricole din Sǐcǐdate. La toți câte 3 chlg. Ioan Duma, paroch în Sǐcalul de pădure; Petru Ciora, oficial de cassǐ în Sibiu. La toți 4 chlg. Membriilor reuniunii noastre cu locuința în Tilișca la mǐna d-lui notar Stefan Milea 5 chlg.

b) Sǐmințe de napi de nutreț.

Irimie Rǐduț, magistru postal în Avrigh; Ioan Duma, paroch în Sǐcalul-de-pădure; Ioan Olariu, învățator, Simeon Ganea și Dan Olariu, economi, toți din Roșia-sǐsescă Alecsǐ Manuil, proprietar în Fofeldea; Nicolae Istrate, învățator, Toma Costea, Frangu Constantinescu, Ioan Iordan Cloaje, Marcu Constantinescu, Ioan Branea, economi și Ioan Bobeș, paroch, toți din Boița, Ioan Slăvescu, capelan în Mohu. La toți câte 1/2 chlg. Romul Poșǐ, econom în Roșia-sǐsescă; Petru Ciora, oficial consistorial din Sibiu; Dumitru Bǐilă, învățator în Șura-mare; Clemente Nicula, paroch în Slimnic; Emanuil Beșǐ învățator-director în Poiana; George Stǐnolet, învățator în Sǐsǐuși; Sergiu Medean, preot în Sebeșul-sǐsesc; Chirion Muntean, învățator în Cornățel; Ioan Popovici, paroch în Sadu și Nicolae Neamțu învățator în Seliște. La toți câte 1 chlg. George Bobeș, paroch în Sibiu; Tovǐrășia agricolă din Sǐcǐdate și membriilor din Tilișca, la mǐna d-lui notar St. Milea. La toți câte 2 chlg.

(Va urma).

Un rǐspuns.

În nrul 14 al fȃiei noastre am publicat o corespondență de sub pǒlele Mușilor-Apuseni, subscrisă de „Plǐsnǐ”, în care se apostrofǐzǐ un notariu român pentru o pretinsă faptă a sa neromânescǐ, fără a se numi notariul cu numele sau comuna, în care locuiesce.

Dl notariu cercual Nicolae Crișan din Geomal a aflat, că apostrofarea să referă la dǐnsul și ne scrie un rǐspuns, în care aratǐ, că cele țise de „Plǐsnǐ”, încǐt privesce persoana sa nu sunt adevǐrate, dar totodată atacǐ pe o persoană cu totul nevinovată în

cestiune, presupunând, că aceea se ascunde sub pseudonimul „Plǐsnǐ”.

Lǐsǐnd deci la o parte atacurile personale, dǐm loc rectificării d-lui Crișan în cele urmǐtoare.

Referitor la epitetele, ce sunt în aceea corespondență, d-sa scrie:

Cercul, în care me invǐrt scie, că încǐt corespondentul are dreptate.

Chiar și onorații cetitori ai țiarului „Telegraful Român” s'au putut convinge din o mulțamitǐ publicǐ, ce a publicat comitetul parochial din Geomal pentru suma de 30 fl., pentru procurarea de bance în școlă din Geomal, — ce o am dat nu de mult, și acestea dovedesc cultura mea, precum și nenumeratele binefaceri ce am făcut în interesul bisericeii și școlei din comunele cercului meu notarial.

Cu privire la învinuirea cu boltașul din Tilișca d-sa ne comunicǐ urmǐtoarele:

În anii trecuți s'a aședat în comuna Geoagiul de sus un neguțator din Tilișca cu numele Pavel Bunea.

Eu i-am esoperat licența dela locurile mai înalte, ca să vǐndǐ și deschidǐ traficǐ, după-ce însă i-sa pǐrut mai rentabil a să muta în Cetea, a lǐsǐt în locul lui pe un cumnat al său cu numele Gavrila Stanca, — acesta a cerut licența pentru traficǐ de-a dreptul dela ministru, fără însă ca cumnatul său să renunțe dela licența lui.

Venind actele în mǐna mea am pertractat afacerea cu toțǐ rigore și Pavel Bunea a renunțat condiționat abțicerea, ca numai în acel cas renunțǐ la dreptul de boltașit, dacă i să va da dreptul (șpar engedely) cumnatului său Gavrila Stanca, pentru că Gavrila Stanca nu a putut obșine licența în una și și aceeași casǐ și tot la același număr până ce nu renunțǐ cumnatul său dela licența ce o are — de ȃre-ce rugarea cǐtrǐ ministru în forma această au întitulat-o;

Așa darǐ pe baza această protocolul luat și subscris de partide s'a trimis la locul competent, de unde Gavrila Stanca a și primit licența de vǐndǐare.

Totodată prelǐngǐ clarificarea mea cea adevǐratǐ mai aclud aici spre rușinarea autorului, o declarațiune, datǐ cu subscrierea proprie a lui Pavel Bunea în care să țice:

„Prin care mă declar, că autorul care a dat în „Telegraful Român” Nr. 14 sub titula „Correspondență particularǐ de sub pǒlele Mușilor-Apuseni” articolul ce atinge pe notariul din Geoagiul față cu deschiderea boltei este lipsitǐ cu totul de adevǐr, pentru-cǐ domnul notariu a lucrat adevǐrat cu protocolul luat în sus prin ordinațiunea avuțǐ dela pretorele suprem ad Nr. 4834/93, prin care a dǐnsului sincerǐ lucrare am și cǐpǐtat licența de comerciul sub nr. 842/94 propretor. Bunea Pavel m. p.”

Trebuie cu sacii de mere nu pre mine mă privesc, eu nu am luat dela niminea percente, căci din mila Domnului am de dau eu la alții.

Geomal în Februarie, 1894.

Nicolau Crișan,
notariu cercual.

Avis.

Domnii membrii ai reuniunii agricole, care reflectǐzǐ la pădureți, sunt rugați a și-i ridica însiși dela subsemnatul în timpul cel mai scurt; căci pădureții fȃrte tineri fiind, nu admit altǐ transportare neingrită.

Sibiu, 27 Martiu, 1894.

Ioan de Preda,
v.-președ. reuniunii agricole
rom. comit.

Din public.*)

Dare de sǐmǐ și mulțamitǐ publicǐ.

La petrecerea cu joc (balul) arangiatǐ de „Reuniunea pompierilor români din Rǐșinari” la 8/20 Ianuarie a. c. au binevoit a contribui următorii p. t. domni și dǐmne:

*) Pentru cele publicate în rubrica această redacțiunea nu e responsabilǐ. Red.

